

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto . . .	6 for. 20 kr.
„ pol leta . . .	3 „ 20 „
„ četert leta . . .	1 „ 70 „
„ mesec . . .	— „ 10 „
Po pošti:	
Za celo leto . . .	7 for. 50 kr.
„ pol leta . . .	3 „ 80 „
„ četert leta . . .	2 „ — „
„ mesec . . .	„ 70 „

SLOVENEK.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat, 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

Št. 76.

V Celovcu v sredo 4. oktobra 1865.

Tečaj I.

Nova pot.

Presvitli naš cesar je že dvakrat skušal napraviti novo, ustavno Avstrijo. L. 1849 je izdal tako imenovano „marčno“ ustava. Bila je res preveč nemško-centralistična, pa bila bi se mogla popraviti tako, kakor je avstrijskim zadevam primerno. Prišel pa je nekdanji znani nemški liberalec in demokrat Dr. Aleksander Bach, je odpravil l. 1852 celo ustavo in jel spet vladati absolutistično. Ni jih manjkalo, ki so ga povzdigovali do nebes in njegovo sistemo hvalisali za edino zveličavno. Pa komej je minulo 6-7 let in Avstrija je stala na strašnem prepadu. Deržavni dolg je strahovito narastel na tisoče milijonov, denarji naši so zibnili, ljudje naši so v moldavskih močvirjih in na italijanskih ravninah v grozovitnem številu konec vzeli, zgubili smo tudi od zunanjih prijatelov naših skorej vse in si le jezo in sovraštvo naših starih pomagavcev Rusov na glavo nakopali zraven še zgubivši eno najlepših in bogatejših dežel: cesar je mislil in hotel pravo in dobro, minister Bach je vse pokazil. Šel je Bach, pa ostale nam so reve in butare! — Presvitli cesar drugič nastopi pravo in blagonosno pot. Izdal je 20. oktobra 1860 slavnoznano diplomu, — pa spodletelo mu je spet tudi drugič in ni se godilo in ravnalo po njegovej blagej volji. Prišel je Goluhovski, naj izpeljuje oktobersko diplomu, in osnuje ter postavi novo ustavno Avstrijo v duhu imenovane diplome. Pa narobe je ta starokopitnež in birokrat zastopil diplomin duh in na svitlo spravil deželne statute, ktere je hitro obsodil ves svet, Goluhovski je hitro odstopil deržavno kermilo. Poklican je bil — na vik in krik nemških časnikov — Šmerling, star birokrat in strasten velikonemec.

Česar so se vsi nenemški časniki bali, zgodilo se je; splodil je svoj februarški patent, v njem postavil Nemece nad vse narode in povzdignil centralisacijo in birokracijo na prvo mesto. Vlada je Avstrijo po tem svojem patentu 4-5 let, pa vladal jo tako, da se Bogu usmili: Avstrija stoji spet nad globočino strašnega brezdna! Odstopil je Šmerling, in Avstrija vzdihla in se veselila vsa in cela, veselje se celó oni, ki so Šmerlinga poprej kot svojega boga in odrešnika častili. —

Presvitli cesar se tretjič zdrami, povzdigne svoj glas in spregovori 20. septembra t. l. svojim narodom preimenitno in preveselo besedo: Cesaški manifest naznanuje nam novo pot, obljublja nam boljše dni, katerih gotovo vsi — vsi živo potrebujemo. To je nova pot!

Nova pot je pravična: kajti „narodi imajo se po svojih zastopnikih sklepavno udeleževati postavodaje in denarstvenega gospodarjenja;“ tako imamo po oktoberskej diplomu dano nam pravico.

Nova pot je ustavna: dosedaj smo imeli le navidezno ustavo, prav zvito in krivično napravljena večina je majorizovala vse avstrijske narode. Po novem manifestu so dobili vsi narodi in vse dežele pravico, obravnavati složno in skupno avstrijske zadeve.

Nova pot je spodbudivna: kajti svitli cesar stopi poln serčnega zaupanja pred vse svoje narode in prepusti jim najimunitnejša opravila, naj si oni sami osnujejo in uravnajo novo Avstrijo.

To je nova pot, ki je zdaj odperta in nadjamo se s presvitlim cesarjem tudi mi, da bode avstrijske narode vodil žrtvovaven in pomirljiv duh in zrela previdnost.

Avstrijsko cesarstvo. Dežele niže-avstrijske.

Na Dunaju. Δ▽ (Baron Bach in Hübner. Mažuranič. Lariš.) Naj vam zopet par vrstic pišem ter povem, morebiti vas tudi mika zvedeti, da bo za gotovo baron Bach v zaslužen pokoj djan in da najbrže na njegovo mesto (v Rim) pride pretečene mesece pogostoma imenovani g. pl. Hübner. Kako se je to godilo, da je tako rekoč primoran bil sam prositi, naj mu naslednika dajo, ostane še gotovo za zdaj skrivnost. Koliko so zoper Bacha pod Šmerlingom vpili in delali, vse je bilo zastoj. Nekteri ugibujejo, da so ga ogrski državnik spodrinili, kar je tudi verjetno, ker so oni res močni; nekteri pa trdijo, da nastopi na Italijanskem druga politika, zlasti med papežem in italijanskim kraljem, ki se mislita zdaj zares pogoditi. Zato je neki moral naš zastopnik iz Rima, da jima ne dela zavir, kakor se je do zdaj od njega govorilo. — Hübnerjevo ime je po vsaki ceni boljše ime. Da po Bachu nikomur ne bode dosti žal, je lahko misliti. Kdor je Avstrijo s tako politiko vladal, kakor on, nikjer ne bo našel dosti simpatije in privrženih src. Taki državnik niso več za naše dni. — Mažuranič se ni šel. Da bi bil on prej tako delal, kakor zdaj dela, naj bi bil kancelar, kakor dolgo bi hotel, ali tako bi bilo najpametnejše, da bi se poslovil. Nikjer mu nič prida ne zaupajo! — Minister Lariš misli kmalo 80 mil. gl. na posodo vzeti, da plača nekaj dolga narodni banki. Sliši se, da so mu bogatini dobri.

Dežele notranje-avstrijske.

V Celovcu. (Kmet. razstava. Začetek šol.) V nedeljo popoldne je bil slo-

fare; 2 Bukvarnico Lavant. semenišča v Marburzi; 3. Mene samega.

Blagoslovi pa Bog Vas, draga prijatelj naše Korošce, pa tudi nas Štajerce stare prijatelj Vaše.

Anton Slomšek,
škof.

V Marburzi 3. januarja 1861.

Poslala sta družbi celo dva hervaaška škofa lastnoročne pismi. Evo ju!

Na upravljalstvo bratovštine sv. Mohora u Celovcu!

Verlo nastojanje bratovštine sv. Mohora, koja za tak kratko vrijeme toli liepih dokazih svoje dielatelnosti na polju kërstjanske književnosti na svetlo izdadi, mi se omili. Nedvojim ni malo, da će dobri Bog ove trudove članovah družtva blagosloviti, te dopustiti, da se isto družtvo na korist čovječanstva, a najpače na korist i na duševno obrazovanje slovenskoga naroda sve više razširi.

U znak moje blagovoljnosti i priklonosti na hvalevridno ovo poduzeće podielujem i ja rado istomu družtvu otčinski moj blagoslov; a za podporu tiskarskih troškovah prilažem ovdje svoticu od 20 fl. a. v.

U Zagrebu dne 15. siečnja 1861.

Juraj Kard. Haulik,
Nadbisk. Zagreb.

Drugo pismo se pa glasi tako le:

Besednik.

Družba sv. Mohora.

(Dalje in konec.)

Po tem oznanilu so jeli slovenski časniki buditi in vabiti, naj da pridno pristopajo k bratovščini sv. Mohorja.

Prijazna beseda je padla na zlahtno zemljo in jeli so se družniki kaj veselo oglašati, posebnost ko so vidili in slišali, da celo naši premilostljivi knezi in škofje k družbi pristopajo. Prav spodbudljiva pisma je družba sprejela od nekterih naših viših pastirjev. Naj pred so nam premilostlj. nadškof Gorški poslali to le pismo:

Slavna družba!

Prejel sem pismo slavne družbe ali bratovščine sv. Mohora 24. grudna p. l. in z njim četvero bukvic, ki jih je slavna družba v preteklem letu 1860 izdala. Sem jih prebral in smem reči, da mi je bil njih zapadek prav po volji. Zahvalim se častivredni družbi za to prijeto darilo in ker želim to družbo podpirati, ji pošljem tukaj 20 gl.

Želim, da bi po tej družbi s časoma veliko dobrih in koristnih bukvic med ljudi prišlo, kar bo k pravi omiki slovenskega ljudstva veliko pripomoglo.

Pozdravim družbin odbor in se podpišem

Vaš

vdani služabnik

Andrej Gollmyr, s. r.

Nadškof.

V Gorici 7. januarja 1861.

Za njim je došel ta le, tist:

Prečastito Društvo sv. Mohora!

Prejel sem meni blagovoljno 24. decem. 1860 poslana četire družbine knjižice, pa sem jih tudi pregledal, ter najdel mnogo koristnega, pa tudi srečal dobrega duha, ki po spisih veje in delo oživlja. Bog daj srečo slavnemu društvu, mnogo modrih pisateljev, ki naše ljudstvo dobro poznajo in si za njegovo pravo omiko poskušajo; naj bi imeli njihovi spisi dosti soli, pa tudi zdravega masla; neslana in pa ne zabeljena jed tudi Slovincem ne diši. Bog daj pa tudi dovolj podpornikov, kateri bi duh. jedi ljudem priporočali, in med Slovence širali, kar so jim skubali dobrega dobri domorodci; kaj bi pomagala še toliko žlahna hrana, dokler je Naše ljudstvo ne pozna. Družnikov in družnic bratovščini ne bo pomanjkovalo, dokler družbe oživljiva moč ne zapusti.

Da ne pozabim letnine za družbo plačati, Vam pošljem 1 deržavno obligacijo po 100 gl. s 5 odstotki, ter prosim, naj slavno društvo 3 dosmertne družnike sprejme: 1. Bukvarnico na Ponkvi moje rojstne

Naše vodilo je oktobrska diploma, kajti le če se ravna v duhu te diplome, če se spoštujejo historične, pa tudi narodne pravice, če se vlada v resnici drži federalističnega načela, vrnil se bo mir med narode. Naj se ne krajša samostojnost (avtonomija) dežel; kar pa je skupnih zadev, naj se te za celo cesarstvo obravnavajo in rešijo v našem pravem središču: v Beču. Ustavljamo se zoper vse dualistične namene, da bi se namreč Avstrija razdvojila v ta in unkraj litavske dežele, in da bi sklepal za nas ozi državni zbor v Beču, unkraj Litave pa ogrski deželni zbor v Pešti. Le žalostne naše okoliščine so nas posilile, da smo ozi državni zbor pripoznali, zanaprej ga bomo le pripoznavali v duhu in po besedi oktobrske diplome, kajti ozi državni zbor si je mislil prisvojiti vse pravice deželnih zborov; mi le poznamo en državni zbor v Beču, v kterega pošljejo vse dežele mnogojezične Avstrije svoje poslance.

V tem smislu razumevamo mi cesarski razglas od 20. t. m. in zato ga pozdravljamo z odkritosrčnim veseljem v tem slovesnem trenutku: Slava presvitlemu našemu cesarju! Slava pa tudi gospodu, kteremu gre naša največa zahvala, da se to izpeljuje, Slava gosp. gfu. Belkrediju, našemu državnemu ministru! Trikrat Slava! — Ne-prenehljivi „Slava“ — klici so zagromeli po dvorani in potrdili Dr. Razlag-u, da je govoril po mislih vseh pričujočih.

G. ministru pa se je koj po telegrafičnem potu naznanila ta zaupnica, njemu izrečena od Slovencev, zbranih pri Slomšekovi slovesnosti.

Zabava je trajala do jutra; pa še le po polnoči je mogoče bilo, najti kak prostorček in vjeti kak stol. Zbrani so res bili Slovenci iz vseh bližnjih in daljnih krajev; razun že zgor omenjenih: Dr. Benj. Ipavic iz Gradca, ki je na glasoviru spremljal svojo prekrasno kantato: „Kdo je mar? Davorin Trstenjak iz Šentjurja, ki je med besedo v lepem govoru preudarjal in naštel zasluge Slomškega, kot duhovnika in dušnega pastirja, Dr. Gust. Ipavic, Kapus iz Celja, Ivan Žuža, Lipold iz Mozirja, Dr. Krek, Dr. Gršak, pf. Francel iz Varaždina, pf. Pajk iz Kranja, pf. Pletršnik in Gorice, Dr. Muršec iz Gradca in mnogo drugih gospodov iz Slov. Bistrice, iz Sent-Lenarta, iz Ptuja, Celja, Laškega, Žavca, Mozirja itd.

(2. febr.) prihodnjega leta, kakor se je to tudi letos zgodilo.

V Celovcu 26. februarja 1863.

Družbin odbor.

L. 1864 je bilo 174 dosm., 2005 letnih udov. Izdale so se te knjige: „Večernice IX. zv.“, „Jezus Kristus“, „hudo brezno“, „Juri Kozjak“ in „Koledarček za l. 1865“. Dohodki so znašali 2438 fl. 89 kr., potroški pa 2170 fl. 33 kr., torej je ostalo 268 fl. 56 kr., za kar se je knjig nakupilo, ktere so se dekanijskim predstojnikom in srednjim našim šolam poslale. — Matica je narasla na 4050 fl. Tudi za l. 1865 so se razpisala darila.

L. 1865 je bilo 193 dosm. in 2534 letnih udov. Razposlale so se knjige: „Večernice XI. in XII. zv.“, „Oglenica“, „Cvetnik“ in „Koledarček za l. 1866“. Dohodkov je bilo 2994 fl. 94 kr., stroškov pa 2551 fl. 77 kr., torej je ostalo 448 fl. 17 kr., za kar so se spet knjige za darila nakupile. — Matica šteje 4650 fl. Za l. 1866 so se tudi darila razpisala.

Tako veselo narašča družba sv. Mohora in krepko dela za časn i večni blagor ljubih Slovencev; Bog jo živi in vse njene podpornike!

V ponedeljek dopoldne so še bili važni pogovori naših veljavnih mož, z ozirom na sedanje imenitne politične spremembe. Kako in kaj, se bo nek skoro na znanje dalo. Le naprej brez strahú, brez mirú!

Iz Štajerskega dne 24. sept. Odklenkalo je Šmerlingovej nadri (pseudo) — ustavi, svet nenemški v Avstriji si je oddabnil, napolčila je nova doba avstrijske politike, doba, ako Bog dá, za pravo avstrijska. Odkod pa ta prememba? Iz milosti našega najvišega gospodarja, presvetlega cesarja, in iz neomahljive borbe narodov nemških proti krivičnej sili germanizma, centralizma, birokratizma. Po najviših razglasih in ukazih sedanja oblika ustavnosti neha, izdelanje nove pak je narodom samim izročeno. Tedaj se je to zgodilo sedaj, kar je bila Šmerlingova dolžnost pred četirimi leti storiti. Zopet pa se je očividno pokazalo, da ne sia, nego pravica vodi osodo Avstrije, naj jo politikarji „ex professo“ zavijajo, kakor jo hočejo. — Se ve da pa s tem še ni pomagano našim potrebam. Še le sedaj bode treba vstrpnosti, še le sedaj pogonjanja za pravico. Zakaj birokratični, zapečkarški, nemškutarski in drugi slabi duhovi še niso nehali repenčiti se, še gadu ni popolnoma glava odsekana. Še Šmerlingizem skrivaj in očitó koló napredka zavira, še „liberalci“ sanjajo, kako nas bodo to stran Litave v svoje šake dobili, še mnogi predstojniki ali „chefi“ raznih barv in kolerjev kakor krti podrivajo najblaže namene našega slavnega ministerstva. — Torej pod zástavo avstrijsko, pod zástavo slovansko! Podpirajmo vladó, podirajmo nam nasprotne naklepe! Držimo pa krepko ščit avstrijsanskega domoljúbja, ščit slovenskega rodoljúbja, kteremu smo iz mladih nog že prisegli, ter se ne udajmo sovražnim silam! Med seboj pa pozabimo na vsako še tako majhno nesložnost, temveč si sezimo v roké Slovence od Adrije do Mure, od Soče tje do Kolpe, ter stopajmo oklenjeni naših davno znanih vodij neustrašeno in pogumno naprej!

Trebovlje. *) P. Slovenščina se pri nas prav lepo razvija. Da je č. g. župnik J. Hašnik — znani slov. pisatelj — iskren domorodec, ni treba omenjati. Naš srenjski predstojnik je Slovenec v pravem pomenu, in težko se mu bo kdo prikupil, ki je slov. krvi, pa ga po nemško nagovarja. Celó Hrast (ime prostega tukajšnjega mizarja) je ves vnet za slovenščino; tri domače časnike marljivo prebira. Prvikrat v svojem življenju sem tukaj našel deklico, ki je več časa bila na Nemškem, pa noče nemški govoriti, ako-ravno se je tujega jezika dobro privadila; — gotovo kaj novega! Pri skušnji naših šolarjev je bilo veselo poslušati, kako so dobro in gladko iz vseh predmetov v maternem jeziku odgovarjali. Lep dokaz, da se slovenski otrok tudi brez vsemogočne nemščine kaj naučiti zamore.

V Ljubljani. Y (Naša bolnišnica). (Konec.) Zadnjič omenjeni dogodki so gotovo kaj žalostni, in po naših mislih tolikanj bolj žalostni, ker bi se jim bilo lahko tako ali tako v okom prišlo. Tukajšnji „Triglav“ pravi o teh prigodbah samo to, da bi bil že čas, da se preišče vir vseh teh nesreč, „Novice“ pa ne črhejo ne bele, ne črne. Čudno je to, da se naši ljubljanski časniki za tolikanj važno reč tako malo zmenijo, — žalibog da je resnica! Povzdigni tedaj ti „ptuji“ (tako so te imenovalé enkrat „Novice“) „Slovenec“ glas za nesrečneže, kteri so izročeni takim ljudém, ki ne umejo njihovega jezika. To je pač silno in se morebiti le pri nas zgoditi more! Ako se nam že po uradnih ne dajo pravice, ktere nam gredó, in se nam v našo preveliko škodo silijo ptuji ljudjé, ki ne poznajo ne ljudstva ne njegovega jezika, — pretrpeli smo to, kakor marsikaj družega. Da se pa izroča najdražje, kar ima človek na svetu:

zdravje in življenje, v roké ljudém, kteri najnavadnihših reči ne zamorejo govoriti z bolnikom, to je v nebo vpijoča krivica, proti kterej protestovati mora ne samo vsak slovensk rodoljub, temuč vsakdo, kteremu srce bije za blagor človeštva! G. Kesbacherju in njegovim tovaršem dajemo tedaj odkritosrčni svet, naj to dobro in na vse strani premislijo. Da so na napčnem mestu, to so menda sami že sprevideli, in naj se podajo v take kraje, kjer jim nemška kultura bolji sad obeta, nego tukaj, ali kjer ljudém sploh za nič mar ni, naj se godi tako ali tako. Z veseljem jim bomo vsi zavpili: Srečno pot! Pristavim pa naj še to vprašanje, zakaj se domačinom, ki so slovenskemu jeziku in zdravilstvu kos, tako rado pot zapira do kake boljše službe, — tujei pa so vsegar ljubi in dragi, naj so za službo, kakor zajec za boben?! — O preiskavi pa, ktera je bila zarad tega v bolnišnici, pišem, kakor hitro kaj zvem. Nadjamo se, da bo na vse strani energična. —

Dezele trojedine kraljevine.

Iz Varaždina 27. J. B. Velika skupščina varaždinske županije, ktera je bila sklicana na včerajšnji dan, vredna je svojega imena; zakaj kaj obilno je prišlo skupščinarjev od vseh krajev. Nočem trditi o njej, ali je imenitna ali ne; čitatelji naj sami sodijo iz tega, kar se je dogodilo in kar jim s tem le na kratko povem: Po dovršenih v vsakej skupščini običajnih obredih predložil g. Bedeković: Naj se skupščina precej iz mesta po telegrafu premilostljivemu kralju in gospodarju (ne dvorskemu kancelarju, kakor v Zagrebu, Požegi) zahvali za milost, po kterej je županijska skupščina prestare ali starodavne pravice zopet dobila. Predlog je pozdravljen z neizmerno velikim navdušenjem, ter mu se je tudi precej zadovoljilo, posredno po prevzvišenem g. banu.

Za tem poprime za besedo g. P. Horvat, popisuje živo pa resnično nezakonitosti (nepostavnosti) in neustavnosti, ki jih je županija trpela od poslednje dosti sloveče velike tukajšnje skupščine 13. decembra pretečenega leta in jih vse v greh šteje velikožupanskemu upravitelju pl. Poglediću, na koncu pa predloži: Naj se pri tej priči napravi reprezentacija na Njegovo Veličanstvo, da veliko županskemu upravitelju precej toto čast in službo vzame in na njegovo mesto premilostljivo postavi moža, prijatelja zakonitosti in ustavnosti; naj premilostljivo naredi, da se poznati županijski častniki: R. Jelačić, Hervoič in Antolek, ki so bili po nezakonitem in svojevotnem ravnanju iz svojih častnih služeb izvrženi, precej v svoje poprejšnje, od naroda jim dane časti zopet postavijo, in naj se poslednjič prekličejo vkori, ki so jih dobili zavolj ponašanja na poznatej velikej skupščini 13. decembra pretečenega leta nekteri županijski častniki in skupščinarji iz drugih županijskih stališev. Toto reprezentacijo naj odnese na Dunaj deputacija iz skupščinarjev izbrana in jo izroči Njegovemu Veličanstvu kralju. Ta predlog je bil sprejet od cele skupščine in se ni v celej skupščini nikdo našel, ki bi bil le besedico zinil za gosp. upravitelja; ali do zaključka ni prišlo, zakaj g. predsednik je razpustil skupščino. Skupščinarjem po takem drugo ne ostaja, nego se sniti na drugem mestu. Tam so napravili omenjeno reprezentacijo, ki je živa slika (podoba) politiškega življenja te županije od 13. decembra preteč. leta do konca včerajšnje skupščine. Še precej danes jo adnese deputacija na Dunaj pred lice Njegovega Veličanstva, kralja. Nadjajo se povoljnega vspeha.

Ptuje dezele.

Serbska.

Serbski knez je pomilostil Majstoroviča in njegove tovarše, ki so bili pred 3 leti ve-

*) Lepo prosimo — večkrat kaj!

Vredn.

